

Жүргізілген кеңестер туралы
Есеп

Тақырыбы «Топырақ құнарлылығын арттыру»

«Жер ресурстарын тиімді пайдалану, оның ішінде топырақ құнарлылығын сақтау және арттыру тәсілдері, ауыспалы егістерді сақтау» бағыты бойынша

Өткізу күні:
«24» тамыз 2025 жыл

Кеңес беру өткізілген орны:
Алматы облысы, Кеген ауданы,
Кеген ауылы, «Олжа» ШҚ

Эксперт: Сулейменова А.И.
(қолы)

«Ө.О. Оспанов атындағы Қазақ
Топырақтану және агрохимия
ғылыми-зерттеу институты» ЖШС
Басқарма Төрайымы - Р.Х. Рамазанова
қолы, М.О.

1. Кеңес беруді қажет ететін мәселе немесе мәселелер шеңбері

Ауыл шаруашылығымен айналысып отырған кез-келген фермерге білу қажет деп есептеп келесідей мағлұматтар ұсынылады:

1. Агрохимиялық талдау қажеттілігі

- Топырақтың құрамында қандай макро және микроэлементтердің жетіспейтінін анықтау үшін.
- рН деңгейі, гумус мөлшері, тұздану деңгейі және басқа да көрсеткіштер.

2. Органикалық тыңайтқыштармен жұмыс

- Көкөніс немесе дәнді дақылдарға арналған органикалық тыңайтқыш түрлері.
- Көң (көнді дұрыс сақтау және өңдеу әдістері), компост, жасыл тыңайтқыш (сидераттар) пайдалану.

3. Минералды тыңайтқыштарды тиімді пайдалану

- Азот, фосфор, калий тыңайтқыштарын дұрыс мөлшерде және уақытында қолдану.
- Артық тыңайтқыштардан туындайтын топырақтың тұздану мәселесі.

4. Ауыспалы егіс жүйесін қолдану

- Бір дақылды қатарынан бірнеше жыл егудің кері әсері.
- Дақылдарды дұрыс алмастыру арқылы топырақ құнарлылығын сақтау жолдары.

5. Суарудың тиімді әдістері

- Артық немесе жеткіліксіз суару топырақ құрылымына әсер етеді.
- Тамшылатып суару, жаңбырлатып суару сияқты әдістерді дұрыс пайдалану.

6. Топырақ эрозиясымен күрес

- Жел және су эрозиясының алдын алу.
- Қорғауыш өсімдіктер отырғызу, жырту бағытын өзгерту, террасалар жасау.

7. Қалпына келтіру шаралары

- Құнарсызданған топырақты қалпына келтіру технологиялары.
- Биологиялық белсенділікті арттыру әдістері (микроорганизмдер, биотыңайтқыштар).

8. Жер өңдеу технологиялары

- Терең жырту, қопсыту, минималды өңдеу сынды әдістердің тиімділігі.
- Заманауи техникаларды қолдану.

2. Қызметті жақсарту жөніндегі кеңейтілген дәлелдер мен ұсыныстарды қамтуы тиіс қойылған мәселені немесе мәселелер шеңберін шешу жөніндегі сарапшының ұсыныстары

Ауыл шаруашылығы тауар өндірушілермен аталған облыстардың жеке шаруақожалықтары басшыларымен кездесіп жалпы топырақ құнарлығы жайында, яғни мұндағы негізгі мақсат: ауыл шаруашылығымен айналысатын шаруа қожалық иелеріне қарапайым қол жетімді құралдар арқылы

топырақтың механикалық құрылымының және өсімдік қалдықтарының мөлшерінің топырақ құнарлылығына әсерін, сонымен қатар топырақтың тығыздалуы, тұздану деңгейлерін анықтауды диқандарға түсіндіру.

Зертханалық жағдайда топырақ тұздылығын сондай-ақ басқада сараптамалар жасау үшін топырақ үлгілерін қалай алынатындығы, қандай тереңдікте алынатындығы шаруа қожалық иесіне түсіндірілді.

Топырақ құнарлығына әсер ететін факторлардың барлығына (топырақтың тығыздалуы, қоректік элементтер, рН, топырақтағы қарашірік мөлшері, механикалық құрамы, ауа өткізгіштік қабілеті, жеке-жеке тоқталып өттім.

3.Өндіріс көлемін ұлғайту/өнімділікті арттыру/шығындарды азайту және т.б. сандық көрсеткіштерді көрсете отырып, агроөнеркәсіптік кешен субъектісінің ұсыныстарды қолдану нәтижелері бойынша күтілетін нәтиже

Аталған шаруа қожалық топырақтың құнарлығын қарапайым түрде қалай анықтауға болатындығы жайлы мағлұматтар жазылған буклеттер мен материалдар берілді. Топырақтың тұздылығын анықтауға арналған қол жетімді құрылғылар таныстырылды.

Топырақ құнарлылығының өнімділікке әсер ету жолдары: Құнарлы топырақта өсімдіктерге қажетті азот (N), фосфор (P), калий (K) және басқа да элементтер жеткілікті болады.Бұл дақылдардың жапырақтануына, гүлдеуі мен жеміс түзуіне тікелей әсер етеді.Қоректік заттар жетіспеген жағдайда өсімдік әлсіз болып, өнім азаяды.

Топырақтағы гумус (қарашірік) – құнарлылықтың басты көрсеткіші. Гумус көп болған сайын топырақ ылғалды жақсы сақтайды, құрылымы тұрақты болады.Бұл дақылдардың тамырының жақсы дамуына ықпал етеді.

Топырақтың физикалық қасиеттері құнарлы топырақ қопсық, ауа мен су өткізгіштігі жоғары болады. Мұндай топырақта тамыр жақсы дамиды, су мен қорек оңай сіңеді.

Биологиялық белсенділік құнарлы топырақта пайдалы микроорганизмдер мен құрттар көп. Олар органикалық заттарды ыдыратып, өсімдікке қажетті элементтерге айналдырады.

Топырақтың рН деңгейі қышқыл немесе сілтілі топырақта қоректік заттар сіңірілмейді. Құнарлы, бейтарап немесе сәл қышқыл топырақ өсімдік үшін ең қолайлы орта болып табылады.

Құнарсыз топырақтың салдары:

Дақылдың өсу қарқыны төмендейді.

Жапырақтары сарғайып, ауруларға бейім болады.

Гүлдену мен жеміс түзу нашарлайды.

Жалпы өнімділік едәуір азаяды (кейде 30–50% немесе одан да көп).

Топырақ құнарлылығының шабындық жерлерге әсер етуі:

1. Шөптің өнімділігіне тікелей әсер етеді

Құнарлы топырақта шөп жақсы өсіп, массасы мен көлемі артады.

2. Шөптің түрлік құрамына ықпал етеді

Құнарлы топырақта құнды азықтық шөптер (мысалы, беде, түйежоңышқа, еркекшөп) жақсы өседі. Құнарсыз топырақта арамшөптер мен сапасыз түрлер басым болады.

3. Жем-шөп сапасы жақсарады

Құнарлы топырақта өсетін шөптердің құрамында: Протеин, дәрумен, минерал көбірек болады. Бұл малдың сүттілігі мен салмақ қосуына оң әсер етеді.

4. Шөптің қайта өсу қабілеті артады

Құнарлы топырақта шөп шабудан кейін қайта тез өседі.

Бір маусымда 2–3 рет шауып алуға мүмкіндік береді.

5. Топырақтың құрылымы мен ылғалдылығы

Құнарлы топырақ ылғалды жақсы сақтайды, бұл әсіресе құрғақ кезеңдерде маңызды. Тамыр жүйесі терең дамып, шөп зиянкестер мен құрғақшылыққа төзімді болады.

Құнарлы топырақ – сапалы шабындықтың негізі. Ондай жерлерден алынатын шөп көп әрі құнды, ал мал шаруашылығы үшін бұл – берекелі азық базасы.

Егер қаласаңыз, нақты өңір немесе шөп түрі бойынша өнімділік көрсеткіштерін де ұсынып бере аламын.

4. Сарапшының қатысуымен консультациядан фотосуреттер

